

Jan Ciszewski

Roszczenie alimentacyjne obywateli polskich w orzecznictwie sądów RFN

Palestra 34/2-3(386-387), 16-25

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

był duży, zwłaszcza na Wybrzeżu i w Bydgoszczy. Świadczyło to o dużej atrakcyjności wśród młodzieży prawniczej zawodu adwokata.

Dzieje adwokatury pomorskiej okresu międzywojennego — to pewien rozdział historii adwokatury polskiej. Wypełniają go starania o uzyskanie pełnego samorządu, o czym świadczą wypowiedzi co znamienitszych adwokatów Izby toruńskiej, zwłaszcza dra I. Dziedzica, dra B. Ossowskiego, aby adwokatura działała na zasadach demokratycznych, nadzór resortowy sprowadzony był do niewielkich rozmiarów.

W latach trzydziestych niezawisła i niezależna palestra nie mieściła się w nowym modelu życia politycznego. Procesy polityczne wytaczane przeciwnikom rządów pomajowych wykazały, że śmiało ich obrony irytowały władze. Spotykamy przypadki łamania przepisów o ustroju adwokatury, co miało miejsce np. na Wybrzeżu w czerwcu 1934 r., kiedy prokurator aresztował kilku tamtejszych adwokatów bez wiedzy Rady i konsultacji z samorządem adwokackim, mimo że działaniem swoim „nie narażali porządku ani bezpieczeństwa publicznego”.

Przedstawiony szkic z dziejów adwokatury pomorskiej nie wyczerpuje wszystkich problemów nurtujących w przeszłości tamtejszą palestrę. Wymaga on uzupełnień i dalszych badań w archiwach Poznania i Gdańska, aby uzupełnić luki wynikające z niedostatków archiwów w Toruniu i w Bydgoszczy. Dobrze byłoby, aby Ośrodek Badawczy Adwokatury w ramach szkolenia zawodowego zajął się edycją zebranych materiałów uzupełniających „białe plamy” w historii adwokatury polskiej.

JAN CISZEWSKI

ROSZCZENIE ALIMENTACYJNE OBYWATELI POLSKICH W ORZECZNICTWIE SĄDÓW RFN

I. W zakresie dochodzenia alimentów w stosunkach między PRL a RFN podstawowe znaczenie ma Konwencja o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą, sporządzona w Nowym Jorku dnia 20.VI.1956 r.¹, która m.in. określa ułatwiony tryb przesyłania wniosków alimentacyjnych. W sytuacji gdy osoba uprawniona do alimentacji zamieszkiwała w Polsce, a osoba zobowiązana w RFN, wnioski takie były przysyłane przez prezesów sądów wojewódzkich do Federalnego Urzędu Administracyjnego (*Bundesverwaltungsamt*).

¹ Dz. U. z 1961 r. Nr 17, poz. 87.

W czerwcu 1984 r. Republika Federalna Niemiec zawiesiła obrót prawny z Polską² prowadzony na podstawie Konwencji nowojorskiej,* jak również na podstawie konwencji dotyczącej procedury cywilnej, podpisanej w Hadze 1.III.1954 r.³ Okoliczność ta, a także fakt, że w latach osiemdziesiątych znaczna liczba obywateli polskich pozostała w RFN, sprawiły, iż do sądów FRN wpływa dużo pozwów osób zamieszkałych w Polsce o zasądzenie alimentów od osób zamieszkałych w RFN. Znajduje to m.in. wyraz w publikowanych w prasie prawniczej RFN orzeczeniach sądów RFN. Poniżej omawiam niektóre spośród tych orzeczeń.

1. Stan faktyczny sprawy rozstrzygniętej wyrokiem z 7.III.1986 r. — 3UF 111/85 Wyższego Sądu Krajowego w Düsseldorfie⁴ był następujący:

Powódka licząca 17 lat była córką pozwanego z jego pierwszego małżeństwa. Pierwsza żona pozwanego, a matka powódki, zmarła. Pozwany po zawarciu powtórnego związku małżeńskiego zamieszkiwał wraz z żoną i córką w Polsce. Następnie pozwany wyjechał do RFN i tam pozostał. Żona pozwanego opiekowała się nadal powódką. Małżeństwo to zostało prawomocnie rozwiązane przez rozwód. Pozwany ma obecnie obywatelstwo RFN.

Powódka odpowiadając na zaproszenie ojca oświadczyła, że pragnie pozostać w Polsce wraz z drugą żoną pozwanego, która została obecnie ustanowiona opiekunką powódki.

Pozwany zarabia około 2066 DM miesięcznie. W postępowaniu rozwodowym żona pozwanego wносиła o alimenty dla dziecka. Powództwo w tym zakresie zostało oddalone z uwagi na to, że dziecko nie było wspólnym dzieckiem małżonków. Dotychczas pozwany płacił dobrowolnie powódce 50 DM miesięcznie. Powódka wносиła o alimenty w wysokości 300 DM miesięcznie.

Pozwany uznał powództwo do kwoty 50 DM, podnosząc, że powódka otrzymuje ponadto rentę rodzinną w wysokości 5000 zł miesięcznie. Renta ta i alimenty w wysokości 50 DM pokrywają potrzeby powódki.

Sąd I instancji zasądził alimenty w wysokości 205 DM miesięcznie. Od orzeczenia tego odwołał się pozwany. Na mocy omawianego wyroku odwołanie pozwanego zostało oddalone, pozwany bowiem jest zobowiązany na podstawie § 1 1601 BGB do

² Por. J. Barcz: Obrót prawny z RFN a rewizjonistyczne nazewnictwo zachodnioniemieckie, „Gazeta Prawnicza” 1983/23, s. 10; J. Ciszewski: Piasek w trybach obrotu, „Gazeta Prawnicza” 1987/6 i tenże: Obrót prawny w sprawach cywilnych między PRL a RFN na podstawie Konwencji haskiej z 1954 r. i Konwencji nowojorskiej z 1956 r., Zeszyty Niemcoznawcze PISM, 1987.

³ Dz. U. z 1963 r. Nr 17, poz. 90.

⁴ „Familien Rechts Zeitung” (w skrócie: Fam. RZ) 1986/6, s. 587 i nast.

* Wznowienie tego obrotu nastąpiło w listopadzie 1989 r. (por. J. Ciszewski: Wznowienie obrotu prawnego z RFN, „Rzeczpospolita” z 29.XI.1989 r.

świadczeń alimentacyjnych na rzecz powódki. Powódka jest uprawniona do takiej samej stopy życiowej jak pozwany w RFN i w związku z tym może żądać dla siebie wyższych alimentów w celu pokrycia większych potrzeb w porównaniu ze stosunkami polskimi.

Zgodnie z art. 19 ustawy wprowadzającej BGB⁵ sąd stosował jako właściwe prawo RFN, ojciec bowiem miał obywatelstwo tego państwa.⁶ Podobnie jak w prawie polskim zakres alimentów zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od sytuacji zarobkowej i majątkowej zobowiązanego.

Kolejnym, istotnym stwierdzeniem sądu było ustalenie, że zasądzenie alimentów musi nastąpić w walucie RFN. Tylko bowiem w takim wypadku powódka będzie mogła zrealizować uprawnienia do takiej samej stopy życiowej jak pozwany w RFN.

Odnosnie do sytuacji materialnej pozwanego sąd ustalił, że zarabia on ponad 2100 DM miesięcznie, a ponieważ ma on na utrzymaniu tylko powódkę, przeto jego sytuacja majątkowa jest lepsza od przeciętnej.

Jeśli chodzi o zaspokojenie potrzeb powódki, to sąd stwierdził, że musi się ona znaleźć w takiej sytuacji, aby mogła sobie kupić w Polsce pewne artykuły, których jest brak, które są reglamentowane lub które można kupić tylko za walutę wymienialną.

Przy określeniu wysokości alimentów należy wyjść od stawek alimentacyjnych wynikających z Tabeli Düsseldorfskiej.⁷ Dochody pozwanego mieszczą się w 3 grupie dochodowej Tabeli. Zasady obliczania alimentów według Tabeli przystosowane są do zobowiązanego, którego obciąża obowiązek alimentacyjny wobec żony i dwojga dzieci. W związku z tym, że zobowiązania pozwanego są znacznie niższe, zachodzą podstawy do obliczenia alimentów według następnej, tj. 4 grupy dochodowej. Powódka ukończyła 16 lat, a zatem należy do 3 grupy wiekowej według Tabeli. Zastosowanie tych kryteriów prowadzi do ustalenia stawki alimentacyjnej w wysokości 425 DM miesięcznie.

Powinna być również uwzględniona okoliczność, że powódka zaspokaja swoje potrzeby w Polsce. Uzasadnia to przeliczenie wymienionej kwoty według wskaźnika 2/3 określonego przez Federalne Ministerstwo Finansów, a opartego na porównaniu stawki wynagrodzenia za godzinę pracy w RFN i w Polsce.⁸ Obliczone w ten sposób alimenty mogłyby być określone na kwotę 283 DM.

⁵ Według stanu prawnego sprzed ustawy z 25.VII.1986 r. o nowej regulacji międzynarodowego prawa prywatnego.

⁶ Nie zostało ustalone, czy pozwany, który miał obywatelstwo polskie, utracił je.

⁷ Według stanu z dnia 1.I.1985 r., Fam.RZ 1984, s. 961.

⁸ Sąd przyjął, że stawka wynagrodzenia za godzinę w Polsce mieści się w grupie 20 do 50% analogicznej stawki w RFN, co uzasadnia zastosowanie przelicznika 2/3.

Kwotę tę jednak należy pomniejszyć o równowartość w DM połowy renty rodzinnej otrzymywanej przez powódkę.

2. Również i drugie orzeczenie, które poniżej omawiam, zostało wydane przez Wyższy Sąd Krajowy w Düsseldorfie. Chodzi tu o postanowienie z 10.XI.1986 r. 8 WF 233/86⁹ dotyczące roszczeń alimentacyjnych dziecka i jego matki zamieszkałych w Polsce. Z roszczeniami tymi wystąpiła w toku postępowania o rozwód pozwana mająca polskie obywatelstwo. Z pozwem o rozwód wystąpił zamieszkały w RFN mąż pozwanej, mający obywatelstwo polskie i RFN.

Sąd I instancji nie uwzględnił wniosku pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych w części dotyczącej alimentów z uwagi na to, że roszczenia te nie rokują sukcesu. Na mocy omawianego orzeczenia zażalenie pozwanej zostało uwzględnione.

a) Wyższy Sąd Krajowy ustalił m.in., co następuje: Potrzeby dziecka należy określić w zasadzie na gruncie stosunków gospodarczych istniejących w Polsce. Należy jednak uwzględnić korzystniejsze stosunki gospodarcze w RFN. Dziecko zamieszkałe w Polsce jest uprawnione do takiej samej stopy życiowej, jaką ma ojciec w RFN, co oznacza, że powinien on być obciążony realizacją zwiększonych potrzeb dziecka.

Punktem wyjścia powinny więc być stawki określone w Tabeli Düsseldorfskiej. Z uwagi na to, że zarobki ojca dziecka wynoszą 2 161 DM, potrzeby dziecka powinny być określone według 3 grupy dochodów. Okoliczność, że powód jest zobowiązany do alimentacji tylko jednego dziecka i małżonki, uzasadnia zastosowanie 4 grupy dochodów. Dla 11-letniego dziecka alimenty wynoszą 360 DM miesięcznie.

Podobnie jak w poprzedniej sprawie sąd dokonał przeliczenia tej stawki alimentacyjnej według współczynnika 2/3, powołując się na tezę W. Rahma¹⁰ i ustalił alimenty na kwotę 240 DM miesięcznie.

Orzeczenie powinno zasądzać alimenty w walucie RFN, gdyż tylko wówczas dziecko może mieć zapewnioną wyższą stopę życiową.

b) Prawu, jakiego państwa podlegają roszczenia alimentacyjne pozwanej wobec powoda. Odpowiedź na to pytanie zawiera ustawa z 25.VII.1986 r. o nowej regulacji międzynarodowego prawa prywatnego.¹¹ Zgodnie z art. 18 ust. 4 zd. 1 przep. wpraw. BGB¹² do orzeczenia obowiązku alimentacyjnego między rozwiedzionymi

⁹ Fam.RZ 1987/2, s. 195 i nast.

¹⁰ Rahm, Breuer: Handbuch des Familiengerichtsverfahrens, wyd. VIII, Rz. 251.1.

¹¹ Gesetz zur Neuregulung des Internationalen Privatrecht, BGBl. 1986/I/662.

¹² Por. W. Czapliński: Problemy reformy prawa międzynarodowego prywatnego w RFN, PiP 1983/6, s. 75 i nast.

mażonkami stosuje się prawo właściwe dla rozwodu. Oznacza to konieczność sięgnięcia do art. 17 ust. 1 zd. 1, według którego rozwód podlega prawu właściwemu dla ogólnych skutków małżeństwa. Normy kolizyjne dla ogólnych skutków małżeństwa zawarte są w art. 14. Zgodnie z art. 14 ust. 1 pkt 1 ogólne skutki małżeństwa podlegają prawu państwa, którego obywatelami są oboje małżonkowie.

Według ustaleń sądu obie strony mają obywatelstwo polskie. Powód jest ponadto obywatelem RFN. W tej sytuacji sąd powołując się na art. 13 ust. 1 ustawy z 15.II.1962 r. o obywatelstwie polskim¹³, zgodnie z którym obywatel polski może nabyć obywatelstwo obce jedynie za zezwoleniem właściwego organu polskiego, ustalił, iż właściwe jest prawo polskie jako prawo ojczyste obojga małżonków. W głosie do tego orzeczenia D. Heinrich¹⁴ wskazał, że sąd pominął treść art. 5 ust. 1 zd. 2 przepisów wprowadzających BGB, zgodnie z którym, jeżeli obywatel RFN ma jednocześnie obywatelstwo innego państwa, to miarodajne jest tylko obywatelstwo RFN. A zatem brak było podstaw do stosowania wspólnego prawa ojczystego małżonków (art. 14 ust. 1 pkt 1).

Nawiązanie do ostatniego wspólnego obywatelstwa wchodziłoby w rachubę tylko wówczas, gdyby powód był pierwotnie wyłącznie obywatelem polskim, a obywatelstwo RFN uzyskał później (art. 14 ust. 1 pkt 1 *in fine*). Gdyby natomiast powód był od początku obywatelem RFN, to należałoby nawiązać do prawa państwa, w którym oboje małżonkowie mieli ostatnie zwykłe miejsce pobytu (art. 14 ust. 1 pkt 2).

W dalszej części uzasadnienia sąd dokonał analizy art. 60 § 1 i 2 k.r.o. i ustalił, że powód wyjeżdżając z Polski zawinił wyłącznie rozkład pożycia małżeńskiego oraz że rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej pozwanej, co uzasadnia roszczenia alimentacyjne pozwanej na podstawie art. 60 § 2 k.r.o.

Odnośnie do wysokości tych roszczeń sąd odliczył od dochodów powoda (2 161 DM) alimenty dla dziecka w wysokości wynikającej z Tabeli (360 DM),¹⁵ co dało sumę 1 801 DM. Stosownie do Tabeli Düsseldorfskiej alimenty dla współmałżonka oblicza się w wysokości 3/7 wyżej wskazanej kwoty, tj. w wysokości 772 DM. I tę kwotę należy przeliczyć stosując współczynnik 2/3, co prowadzi do ustalenia alimentów w wysokości 515 DM.

3. Orzeczenie z 1.IV.1987 r. (IVb ZR 41/86)¹⁶ wydane przez Federalny Sąd Najwyższy dotyczyło ustalenia wysokości alimentów na rzecz rozwiedzionej żony zamieszkałej w Polsce.

¹³ Dz. U. z 1962 r. Nr 10, poz. 49.

¹⁴ Fam.RZ 1987/2, s. 197.

¹⁵ Można by polemizować, czy dochody powoda nie powinny być pomniejszone tylko o 240 DM, na którą to kwotę zostały wyliczone rzeczywiste alimenty dziecka.

¹⁶ Fam.RZ 1987/7, s. 682.

Małżeństwo powoda — obywatela RFN i pozwanej obywatelki polskiej zostało rozwiązane przez rozwód w 1983 r. Władzę rodzicielską nad dwojgiem dzieci powierzono matce. Po rozwodzie matka z dziećmi opuściła RFN i powróciła do Polski.

W toku postępowania rozwodowego wydano zarządzenie tymczasowe, na mocy którego m.in. pozwanej przyznano alimenty w wysokości 980 DM miesięcznie. Obecnie powód wnosi o ustalenie, że pozwanej nie należą się alimenty za okres po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego. Sąd I instancji ustalił, że powód jest zobowiązany do płacenia alimentów w wysokości 815 DM. Odwołanie powoda od tego orzeczenia zostało oddalone na mocy wyroku Wyższego Sądu Krajowego. Sąd Najwyższy na mocy omawianego orzeczenia oddalił rewizję powoda.

Sądy niższych instancji stosowały prawo RFN. W chwili orzekania przez Federalny Sąd Najwyższy obowiązywała już ustawa z 25.VII.1986 r. o nowej regulacji międzynarodowego prawa prywatnego.¹⁷ Zgodnie z art. 18 ust. 4 zd. 1 przepisów wprowadzających BGB, jeżeli rozwód został orzeczony w RFN, to dla obowiązku alimentacyjnego między rozwiedzionymi małżonkami i dla zmian tego obowiązku właściwe jest prawo zastosowane przy rozwodzie. W związku z tym, że przy orzeczeniu rozwodu stosowane było prawo RFN, prawo to jest właściwe także w omawianej sprawie, niezależnie od tego, czy było ono słusznie zastosowane.

Podstawowym w tym zakresie jest § 1570 BGB, zgodnie z którym rozwiedziony małżonek może żądać od drugiego z małżonków dostarczania mu środków utrzymania, jeżeli nie może on podjąć działalności zarobkowej z uwagi na sprawowaną pieczę nad wspólnym dzieckiem.

Przy ustalaniu wysokości alimentów Wyższy Sąd Krajowy wyszedł od stawek określonych w Tabeli Düsseldorfskiej, ustalając, iż alimenty mogłyby być ustalone w wysokości 3/7 zarobków powoda, ale tylko w okresie pobytu pozwanej w RFN. Zamieszkiwanie przez pozwaną w Polsce powinno, zdaniem tego sądu, prowadzić do modyfikacji wysokości obliczonych w ten sposób alimentów.

W braku innych rzetelnych podstaw do tych modyfikacji należy uwzględnić międzynarodowe porównanie kosztów utrzymania zawarte w Roczniku Statystycznym RFN.¹⁸ Idzie tu o rezultat porównania cen towarów i usług w PRL i RFN. Obliczenia te prowadzą do ustalenia alimentów, np. za okres od kwietnia do sierpnia 1984 r. — w kwocie 1017 DM, a od stycznia 1986 r. — w kwocie 938 DM. Jak podkreślił Sąd Najwyższy, ten wynik jest dla pozwanej korzystniejszy od zastosowania przez Sąd I instancji przelicznika 2/3 na podstawie danych Federalnego Ministra Finansów.

¹⁷ Patrz przypis 11.

¹⁸ Statistisches Jahrbuch 1985 für die Bundesrepublik Deutschland, wyd. przez Federalny Urząd Statystyczny w Wiesbaden, s. 715.

Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli uprawniony do alimentacji zamieszkuje za granicą, to przy ustalaniu wysokości alimentów należy uwzględnić te wydatki, które musi on ponieść w miejscu swego zamieszkania, aby osiągnąć należny mu standard życia.¹⁹ Standard życiowy należny pozwanej określany jest przez warunki życiowe, w jakich pozostawała ona w czasie związku małżeńskiego w rozumieniu § 1578 ust. 1 BGB.²⁰ Ponieważ strony w okresie małżeństwa zamieszkiwały w RFN, uzasadnione było przyjęcie kwoty, jakiej pozwana mogłaby żądać w walucie RFN, gdyby nadal mieszkała w RFN. Pozwana może więc żądać takich alimentów, aby mogła w Polsce nabyć te wszystkie dobra, które odpowiadają standardowi życia małżonków w RFN.²¹ Zdaniem Sądu, niezasadne jest żądanie powoda zasądzenia alimentów w postaci bonów towarowych, gdyż byłoby to niezgodne z § 1585 ust. 1 zd. 1 BGB.

4. Kwestii roszczeń alimentacyjnych dziecka zamieszkałego w Polsce od ojca zamieszkałego w RFN dotyczy również orzeczenie Wyższego Sądu Krajowego w Braunschweig z 23.X.1987 r. — 1WF 115/87.²²

Podstawowy w tej mierze, zdaniem sądu, jest art. 18 ust. 1 zd. 1 przep. wprov. BGB, zgodnie z którym obowiązek alimentacyjny podlega prawu państwa, na którego terytorium uprawniony ma miejsce zwykłego pobytu. W omawianym stanie faktycznym więc ma zastosowanie prawo polskie (art. 128, 133 i 135 k.r.o.). Powołane przepisy prawa polskiego odpowiadają wymaganiom art. 18 ust. 7 przep. wprov. BGB, zgodnie z którym przy ustalaniu zakresu alimentów należy uwzględnić potrzeby uprawnionego oraz sytuację majątkową zobowiązanego, nawet wówczas, gdy prawo właściwe stanowi inaczej.

Wyższy Sąd Krajowy uznał zasadność zażalenia pozwanego, ponieważ sąd I instancji ustalił tylko potrzeby uprawnionego w oderwaniu od sytuacji pozwanego.

Tabela Düsseldorfka została tak skonstruowana, że uwzględnia potrzeby uprawnionego i sytuację majątkową zobowiązanego. Ma ona jednak w pełni zastosowanie tylko wówczas, gdy strony zamieszkują w RFN. Tabela może również być punktem wyjścia obliczenia alimentów dziecka zamieszkałego za granicą, jeżeli jego potrzeby należy ustalać według tamtejszych stosunków gospodarczych. Stawki z Tabeli podlegają wtedy odpowiedniemu przeliczeniu. Zdaniem sądu, zastosowanie przelicznika 2/3 nie prowadzi do precyzyjnego ustalenia alimentów. Uzasadnione jest natomiast

¹⁹ Por. Köhler: Handbuch des Unterhaltsrecht, wyd. VI, Rz. 832; H. Göppinger: Unterhaltsrecht, wyd. V, Rz. 1801, 1809.

²⁰ Por. L. Stecki: Zmiany w prawie rodzinnym RFN, „Nowe Prawo” 1988/10—12, s. 192 i nast.

²¹ Por. Hirschberg: Interzonale Währungs- und Devisenrecht der Unterhaltsverbindlichkeiten, 1968, s. 58.

²² Fam.RZ 1988/4, s. 427.

porównanie kosztów utrzymania w obu państwach na podstawie danych z Rocznika Statystycznego RFN za rok 1987. Według tych danych w 1986 r. 100 zł odpowiadało, jeżeli chodzi o jego siłę nabywczą — 2,34 DM, a według kursu dewizowego — 1,26 DM. Różnice w potrzebach życiowych w Polsce i RFN uwzględnione powinny być w ten sposób, że stawka wynikająca z Tabeli Düsseldorfskiej powinna być zmodyfikowana stosownie do siły nabywczej pieniądza.

W stanie faktycznym będącym przedmiotem omawianego rozstrzygnięcia wiek dziecka i zarobki pozwanego uzasadniają przyjęcie, że alimenty należy obliczyć według 4 grupy Tabeli Düsseldorfskiej, tj. na kwotę 295 DM. Kwota ta odpowiada w Polsce siłę nabywczą 12 607 zł ($295 : 2,34 \times 100$). Aby ustalić alimenty w walucie RFN, kwota ta powinna być przeliczona według kursu dewizowego, co równa się 158,85 DM ($12607 \times 1,26 : 100$).

II. Powyższy przegląd orzeczeń obejmuje tylko niektóre orzeczenia i nie obejmuje całości kwestii spornych. Jak jednak z tego przeglądu wynika, przeważa teza, że dziecko zamieszkałe w Polsce jest uprawnione do takiej samej stopy życiowej jak pozwany zamieszkały w RFN i w związku z tym może żądać wyższych alimentów w celu pokrycia większych potrzeb w porównaniu z warunkami polskimi.

1. Omówione orzeczenia są zgodne również co do tego, że przy określaniu wysokości alimentów osób zamieszkałych w Polsce należy wyjść od stawek określonych w Tabeli Düsseldorfskiej,²³ Akcentując różnice w wysokości kosztów utrzymania w RFN i w Polsce poszukuje się takich rozwiązań, które by zapewniły przeliczenie tych stawek alimentów stosownie do różnic w kosztach utrzymania.

Jednym z takich rozwiązań jest postużenie się tzw. podziałem krajów na grupy dla celów opodatkowania świadczeń alimentacyjnych na rzecz krewnych za granicą.²⁴ Stosownie do § 33a ust. 1 zd. 4 ustawy o podatku dochodowym²⁵ kwoty alimentów na rzecz jednej osoby zamieszkałej za granicą można uwzględnić przy podatku dochodowym do określonej rocznej kwoty, jeżeli są one — stosownie do warunków miejsca zamieszkania wierzyciela — potrzebne i odpowiednie.

Tak zwany podział krajów na grupy jest wynikiem porównania stawki osiąganego wynagrodzenia za godzinę w przemyśle w RFN z takim wynagrodzeniem w innych państwach. Jeżeli stawka ta za granicą wynosi nie mniej niż 50% stawki w RFN, to obowiązuje

²³ Metodę tę zakwestionował B. Bytomski (w głosie do orzeczenia OLG Düsseldorf z 10.XI.1986 r. 8 WF 233/86 — Fam.RZ 1987/5, s. 514), który postulował przyjęcie za punkt wyjścia trzykrotnego minimum socjalnego w Polsce.

²⁴ B./Steuer/Bl.I 1984, s. 601 przedrukowany w: Rahm, Breuer: op. cit.

²⁵ Einkommensteuergesetz z 12.VI.1985 r. (B.G.Bl.I, s. 987).

stosunek 1 : 1. Jeżeli stawka za granicą wynosi od 20 do 50% płacy RFN, to obowiązuje współczynnik 2/3. Przy niższych stawkach właściwy jest współczynnik 1/3. Na podstawie tych zasad sądy ustalały, że w odniesieniu do Polski współczynnik ten wynosi 2/3.²⁶

Inną metodą, o której już wspominałem m.in. przy omawianiu wyroku Federalnego Sądu Najwyższego, jest porównywanie kosztów utrzymania w Polsce i RFN na podstawie Rocznika Statystycznego RFN. Podstawą obliczeń są ceny niektórych towarów i usług z uwzględnieniem wysokości czynszu oraz struktura wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych w RFN. Wynik tych obliczeń jest następnie przeliczany na walutę polską według oficjalnego kursu. Metoda jest, zdaniem Federalnego Sądu Najwyższego, właściwsza, gdyż dostarcza bardziej dokładnych informacji.

Do metody tej sięgnął OLG Braunschweig w orzeczeniu z 23.X.1982 r., z tym że sąd ten oparł się na porównaniu siły nabywczej obu walut oraz na kursie dewizowym. Nie ulega wątpliwości, że metoda ta jest dla wierzyciela mniej korzystna od metody zastosowanej przez Sąd Najwyższy.

2. Sądy RFN w sposób stanowczy wyrażają pogląd, że zasądzenie alimentów musi nastąpić w walucie RFN. W przeciwnym wypadku osoba uprawniona zamieszkała w Polsce nie miałaby zapewnionej właściwej stopy życiowej. Odosobnione są głosy,²⁷ że ustalenie obowiązku alimentacyjnego powinno nastąpić przez zasądzenie alimentów w walucie RFN płatnej w złotych lub w bonach towarowych PEKAO. Zgodnie z § 1585 ust. 1 zd. 1 BGB i § 1612 ust. 1 zd. 1 BGB alimenty płatne są w postaci renty pieniężnej; bony towarowe PEKAO zaś nie są pieniądzem.

III. W związku z powoływaną często w omówionych orzeczeniach sądów RFN Tabelą Düsseldorfską celowe wydaje się poinformowanie, że z dniem 1 stycznia 1989 r. weszła w życie nowa Tabela.²⁸ Najistotniejsze jej postanowienia przedstawiają się następująco:

1. Dla dzieci pozamażeńskich przewiduje ona alimenty w następujących wysokościach w zależności od wieku dziecka: do 6 lat — 251 DM, od 7 do 12 lat — 304 DM, od 13 do 18 lat — 360 DM.²⁹

2. Alimenty dla dzieci pochodzących z małżeństwa ustala się biorąc pod uwagę oprócz wieku dziecka także wysokość docho-

²⁶ B. Bytowski (op. cit., s. 515) poddaje krytyce to ustalenie i wywodzi, że wobec Polski powinien być stosowany współczynnik 1/3, a nie 2/3.

²⁷ Tak B. Bytowski w głosie do orzeczenia OLG Düsseldorf, Fam.RZ 1987/5, s. 512.

²⁸ Fam.RZ 1988/9, s. 911—913.

²⁹ Trzecie rozporządzenie o dostosowaniu i podwyższeniu alimentów dla małoletnich z 21.VII.1988 r. (B.G.B.I., s. 1082).

dów osoby zobowiązanej do alimentacji. Tak np. gdy dochody zobowiązanego wynoszą do 2 100 DM, stawki alimentacyjne kształtują się w takiej samej wysokości jak dla dzieci pozamażeńskich. W przedziale dochodów od 2 400 do 2 800 DM stawki alimentacyjne kształtują się następująco: do 6 lat — 295 DM, od 7 do 12 lat — 360 DM, od 13 do 18 lat — 425 DM. Kwoty te są właściwe w sytuacji, gdy dłużnik zobowiązany jest do alimentacji współmałżonka i dwojga dzieci. Przy większej lub mniejszej liczbie osób uprawnionych do alimentacji należy dokonać odpisów lub dopisów, np. poprzez zakwalifikowanie do niższych lub wyższych grup dochodowych.

Konieczne potrzeby własne zobowiązanego niepracującego wynoszą miesięcznie 1 000 DM, a pracującego co najmniej 1 100 DM miesięcznie. W wypadkach alimentacji osób pełnoletnich konieczne potrzeby własne wynoszą z reguły 1 400 DM miesięcznie.

W odniesieniu do alimentacji pełnoletnich dzieci (także pozamażeńskich), które mieszkają z rodzicami lub z jednym z rodziców, przyjmuje się, iż z reguły należy dopisać wysokość różnicy między 2 i 3 grupą wiekową. Potrzeby dziecka studiującego, które nie mieszka z rodzicami lub z jednym z rodziców, wynoszą z reguły 850 DM miesięcznie.

3. Tabela określa również zasady obliczania alimentów na rzecz współmałżonka (także po orzeczeniu rozwodu). W wypadku np. gdy zobowiązany pracuje zarobkowo i nie ma na utrzymaniu dzieci, a uprawniony nie ma dochodów, alimenty kształtują się w wysokości 3/7 zaliczalnych dochodów, ograniczone przez pełne utrzymanie mierzone według stanu w czasie małżeństwa. Gdy zobowiązany nie pracuje (np. rencista) i nie pracuje również uprawniony, należą się alimenty w wysokości 50% stawki miesięcznej. Konieczne potrzeby własne w stosunku do żyjącego w separacji lub rozwiedzionego małżonka wynoszą 1 100 DM (jeżeli zobowiązany pracuje) i 1 000 DM (jeżeli zobowiązany nie pracuje).

Miesięczne potrzeby (minimalne) uprawnionego współmałżonka wynoszą przy oddzielnym gospodarstwie domowym, jeżeli pracuje zarobkowo — 1 100 DM, jeżeli nie pracuje zarobkowo — 1 000 DM. Przy wspólnym gospodarstwie domowym stawki te kształtują się odpowiednio w wysokości 820 DM i 730 DM.

4. Tabela określa również, jak należy postępować, jeżeli dochody nie wystarczają na pokrycie koniecznych potrzeb zobowiązanego do alimentacji. W takich wypadkach należy odliczyć konieczne potrzeby własne zobowiązanego do alimentacji, a pozostałą kwotę podzielić między uprawnionych stosownie do ich potrzeb.